

Amb criteri propi

Dolors Lamarca, directora de la Biblioteca Nacional de Catalunya

Dolors Lamarca i Morell

Directora de la Biblioteca Nacional de Catalunya

Dolors Lamarca ha estat per la seva trajectòria professional protagonista i a la vegada testimoni privilegiat dels canvis succeïts en les darreres dècades al panorama biblioteca català i, en general, a les polítiques d'informació a Catalunya.

Fou la primera cap del Servei de Biblioteques de la Generalitat de Catalunya (1980-1983), posteriorment directora de la Biblioteca Universitària de Barcelona (1984-2003) i actualment, des de l'11 de febrer de 2004, és la directora de la Biblioteca Nacional de Catalunya.

No vam tenir dubtes, doncs, a pensar en ella per iniciar aquesta nova secció, per la visió global que ens pot aportar sobre els diferents àmbits professionals que coneix de ben aprop.

Fa anys que la paraula que més s'arrossega en l'àmbit bibliotecari és *repte*, sovint d'una manera ambigua. Quins són els reptes reals i concrets que ha d'assumir el sistema bibliotecari català actualment?

Precisament estructurar un sistema bibliotecari. Ara hi ha biblioteques, xarxes de biblioteques, consorcis, però el *sistema* no ha nascut. El repte és, doncs, bastir l'estructura, aconseguir relacionar la totalitat de les biblioteques del país.

Es parla sovint de la manca d'una política d'informació tant a escala nacional com local i d'un cert desajust entre els serveis bibliotecaris que s'ofereixen i les necessitats reals d'informació dels ciutadans. Què en pensa?

Cal crear un sistema que permeti que qualsevol ciutadà de Catalunya pugui tenir accés a tots el llibres i documents. Això vol dir: un catàleg col·lectiu potent –millor únic– amb un bon servei de préstec interbibliotecari. També vol dir disposar d'una bona biblioteca digital accessible per a tothom.

Actualment, la cooperació entre les diferents xarxes bibliotecàries catalanes és l'adequada per assegurar que no perdem el tren de l'èxit i que els serveis bibliotecaris s'adaptin a les necessitats i expectatives dels ciutadans? Com interpreta que en la Catalunya del 2008 el carnet únic o el préstec interbibliotecari siguin encara reptes a assumir?

Només hi ha cooperació entre les biblioteques d'una mateixa xarxa, però moltes biblioteques a Catalunya no tenen cap xarxa que els doni suport. Per aconseguir una bona cooperació, el més necessari és disposar d'instruments col·lectius i d'ens de connexió. Si no en disposem aviat sí que perdrem el tren.

Hi ha bones biblioteques que donen un bon servei de proximitat, força adaptat a les necessitats dels ciutadans. Aquests serveis milloraran molt el dia que tot ciutadà tingui accés fàcil i ràpid a la totalitat del sistema bibliotecari.

El carnet únic i el préstec interbibliotecari han de ser promoguts i gestionats per l'ens que governi el sistema.

Lectura pública, biblioteques universitàries, especialitzades, escolars... no són particions artificials en un moment com aquest en què el ciutadà està acostumat a entrar a Internet i accedir a tot tipus d'informació? Quines línies futures d'evolució preveu per als sistemes bibliotecaris, considerant l'impacte d'internet i de les tecnologies de la informació en l'accés a la informació?

La informació no té fronteres, però les biblioteques, com a espais físics, sí. Cada biblioteca és un món i és ben positiu que cada biblioteca tingui el seu caràcter, la seva especialització. Per exemple, tot i que des d'una biblioteca universitària especialitzada en física nuclear es pugui consultar una novel·la de Vikram Seth, aquesta biblioteca universitària disposa d'uns serveis i d'un personal especialitzat diferents dels d'una biblioteca infantil o dels d'una biblioteca general amb diverses seccions especialitzades. Cada biblioteca té el seu públic i està pensada per als seus usuaris, malgrat que tota la informació estigui a disposició de tothom.

Quina percepció té de l'evolució de les biblioteques públiques? Considera suficient el desplegament del Mapa de Lectura Pública de Catalunya o s'hauria d'apostar per una revisió del model de biblioteca pública que es desenvolupa?

Pel que s'ha d'apostar, i sense aturar-se més, és per la creació de la infraestructura que faci que les biblioteques, depenguin de l'administració que sigui, tinguin els seus fons en un catàleg col·lec-

tiu de tot Catalunya, i puguin disposar de serveis a escala nacional com el de préstec entre totes les biblioteques, d'una àmplia biblioteca digital, de subscripcions consorciades a recursos electrònics, i d'un bon servei de magatzem de descàrrega i redistribució. El que ha d'estar al centre de tot el sistema és l'usuari; tot ciutadà ha de poder accedir als serveis bibliotecaris i el mapa ha d'estar fet a l'entorn d'ell, no pot dependre de les diverses administracions.

Hi ha d'haver un organisme que el dissenyi –amb la concurrència, òbviament, de totes les administracions que se n'hauran de fer càrrec–, que l'aprovi i que determini com s'ha d'executar.

Com una de les introductores dels CRAI a Catalunya, creu que les biblioteques universitàries han sabut fer arribar als seus usuaris el concepte de centre de recursos per a l'aprenentatge i la investigació?

Jo crec que vaig entendre de manera molt diferent aquest concepte de CRAI que s'ha anat generalitzant. Jo entenc que la biblioteca universitària és la biblioteca; no cal canviar-li el nom. Ha d'estar sempre al dia, ha d'evolucionar com evoluciona la societat i, encara més, ha de ser el motor del canvi. La biblioteca universitària és un centre de recursos per a l'aprenentatge, per a la recerca, per al lleure, per a la cultura; i ha de disposar dels recursos suficients i crear-ne de tot tipus: per a l'aprenentatge, per a la recerca, per al lleure... La biblioteca universitària

La Biblioteca de Catalunya vol ser, sobretot, útil. Per això, es proposa també ser la biblioteca gran de la ciutat.

ha de posar més èmfasi en liderar els nous recursos d'aprenentatge; ha de ser el centre, dins de la universitat, on es gestioni i es proveeixi la informació i la documentació; ha de ser la «casa» de l'estudiant, del professor i de l'investigador, del professional i de l'artista, del creador.

Crec que els bibliotecaris hem entès perfectament bé com havia d'evolucionar la biblioteca per ser el centre de la vida universitària, per optimitzar els recursos per l'aprenentatge i la recerca, i per crear nous recursos a la mateixa biblioteca. L'administració de cada universitat no sembla que ho hagi entès així. Els usuaris –professors i estudiants– crec que sí i que en saben treure profit.

Biblioteques nacionals en el segle XXI: quines funcions i quin paper han d'assumir dins dels sistemes bibliotecaris per no quedar-se com un servei obsolet i tancat en si mateix? Quina funció desitja per a la Biblioteca Nacional de Catalunya dins del sistema bibliotecari català? Dóna ja per perduda la batalla perquè la Biblioteca Nacional de Catalunya sigui alhora la tan desitjada Biblioteca Central de Barcelona?

La Biblioteca de Catalunya és la nacional de Catalunya. Hi ha biblioteques nacionals de molts estils. L'organització de cada país fa que tinguin diverses funcions i la tecnologia ho facilita. Hi ha biblioteques universitàries i alhora nacionals, com ara la d'Hèlsinki, per exemple. N'hi ha de nacionals i capçalera del sistema bibliotecari del país, nacionals que són al mateix temps biblioteca de la ciutat, i, al revés, hi ha biblioteques municipals, com la Pública de Nova York, que són, tant per les col·leccions com pels serveis que ofereixen, una autèntica biblioteca nacional.

Tenen el tret comú de voler ser la memòria de la nació, la cultura registrada, de disposar de grans col·leccions referents a la pròpia història i col·leccions per la investigació.

Les biblioteques nacionals neixen en un paradigma organitzatiu actualment en crisi profunda i necessiten redefinir-se amb nous paràmetres per a poder continuar exercint la seva funció. Estem en una societat xarxa; la nostra societat ja ha perdut la forma d'arbre.

En la societat xarxa, les biblioteques nacionals han de passar de ser executores d'accions a ser facilitadores de relacions. Poden voler crear col·leccions omnicomprensives, col·leccionar la totalitat de la cultura registrada, formar el catàleg col·lectiu nacional i, fins i tot, dirigir les altres biblioteques. Però és més efectiu i propi de la seva posició que ajudin a fer que tot això es faci consorciadament, entre tots.

La Biblioteca de Catalunya forma part del Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya. Conserva i s'aferma en el seu caràcter de biblioteca patrimonial, memòria de la cultura catalana. Forma part del *Catàleg Col·lectiu*, dóna la normativa de la catalogació, manté el catàleg d'autoritats i coopera activament en la construcció de la biblioteca digital.

Vol ser, sobretot, útil.

Per això, es proposa també ser la biblioteca gran de la ciutat, malgrat que es construeixi una biblioteca central de la xarxa municipal i «provincial» de Barcelona. La Biblioteca de Catalunya pot cobrir –gràcies a l'espai que deixarà lliure l'Escola Massana– les necessitats d'informació, de formació i de lleure de tots els ciutadans. L'antic Hospital, situat en el centre mateix de la ciutat, seu de la Biblioteca de Catalunya, fins ara ocupat només en part, es podrà rendibilitzar obrint sales de lectura amb prestatgeries de lliure accés i mitjans informàtics per a tots els ciutadans.

Actualment no hi ha una política de preservació i de conservació de fons patrimonials a escala nacional. Fins a quin punt aquest ha estat un dels condicionants per arribar a un acord amb Google BookSearch per la digitalització dels fons de la Biblioteca Nacional de Catalunya? Què diria a tots els que s'han mostrat directament en contra d'aquest acord?

Com que no? Un dels primers passos és conèixer, identificar, quins són els fons patrimonials de Catalunya. El *Catàleg Col·lectiu del Patrimoni Bibliogràfic de Catalunya*, que ja ha complert vint-i-cinc anys, recull aquesta informació. És la primera eina. Per promoure la participació en aquest catàleg –que també forma part del CCUC– la BC concedeix, aquest any per segona vegada, unes subvencions a les biblioteques amb fons patrimonials.

Google Book Search és la millor publicitat tant per als autors, com per als llibreters i els editors.

La Biblioteca, d'altra banda, té un programa de conservació i preservació dels fons propis i proporciona assistència a les altres biblioteques i als centres que volen restaurar, conservar i preservar els seus fons.

El fet de bastir una biblioteca digital amb fons propis té el doble al·licient: donar a conèixer el fons de la BC, que vol dir donar a conèixer la cultura catalana, i preservar les col·leccions.

L'acord amb Google ens és una gran ajuda per al programa de preservació; *Google Book Search* posa els nostres llibres lliures de drets d'autor a l'abast de tothom i ens en dona una còpia de preservació. Els qui s'han mostrat en contra de l'acord amb Google era per temor que es veiés perjudicat el mercat del llibre imprès. Però, *Google Book Search* és la millor publicitat tant per als autors, com per als llibreters i els editors, a més de ser una magnífica obra de referència per als bibliotecaris i per a totes les persones interessades en el món del llibre. Només cal consultar-lo per adonar-se'n.

Seguint amb el tema de la digitalització de fons patrimonials, es té la percepció que no hi ha un marc coherent i que molts d'aquests esforços són dispersos. Què falla? Per què no hem estat encara capaços de crear una finestra al món amb tots els nostres fons bibliogràfics històrics?

Realment la Biblioteca Digital de Catalunya ja hauria d'estar en marxa; és, naturalment, el marc per preservar i donar a conèixer els nostres fons bibliogràfics. La que voldríem que fos la *Biblioteca Digital de Catalunya*, ara, és la *Biblioteca Digital* del Consorci. Caldria completar-la i obrir-la a totes les altres biblioteques del país.

De fet, ja estava prevista en l'Acord de govern del juliol del 2004 per la millora i modernització del Sistema Bibliotecari de Catalunya en el període 2004-2007, n'era el tercer objectiu.

Falla el que deia en començar l'entrevista: manca encara la infraestructura per unificar aquests esforços dispersos i encarri-

lar-los cap a la *Memòria Digital de Catalunya* que, sens dubte, serà una peça important de la Biblioteca Digital de Catalunya. L'MDC és un dipòsit cooperatiu de col·leccions digitalitzades de documents relacionats amb Catalunya que es poden consultar, en accés obert. La principal finalitat de l'MDC és augmentar la visibilitat i consulta del patrimoni català.

Finalment, a una professional com vostè, que ha estat protagonista d'una bona part dels èxits del sistema bibliotecari català en els seus diferents càrrecs, on li agradaria veure situades les biblioteques catalanes en un futur immediat? A quin model o models de sistemes bibliotecaris hauríem de mirar?

No cal inventar res, però tampoc cal copiar cap sistema al peu de la lletra. Cal que mirem, com sempre, nord enllà, on els sistemes bibliotecaris tenen una tradició sòlida, organitzats de manera cost-efectiva i orientats a obtenir bons resultats, a satisfer els usuaris. Són, per tant, models que han d'inspirar el sistema bibliotecari català. No calen més lleis, ni més acords de govern.

Cal acabar de desenvolupar la llei aprovada fa quinze anys i dur a terme fins al final els objectius proposats en l'Acord de govern. A Catalunya, ara fa gairebé cent anys, es va crear un sistema bibliotecari que l'arribada del franquisme va destrossar. Dels anys vuitanta cap aquí els serveis prestats per les biblioteques de Catalunya han millorat notablement, però el sistema en el seu conjunt està mancat d'instruments col·lectius i d'ens de connexió o cooperació.

Els objectius de l'Acord de govern de l'any 2004 són vigents. Acomplir-los tots ens duria a estructurar el conjunt de biblioteques del país en un sistema coordinat que tingui per missió proporcionar al ciutadà la informació que li calgui per transformar-la en coneixement i així enriquir la seva vida individual, social i professional.